

تحلیلی بر وضعیت حکمروایی شایسته در نقاط شهری استان سمنان

علی اکبر تقی پور

استادیار گروه جغرافیا، دانشکده علوم زمین، دانشگاه دامغان، دامغان، ایران، نویسنده مسئول

Aliakbar Taghipour

Assistant Professor, Damghan University, Damghan, Iran

آدرس: دامغان، دانشگاه دامغان، دانشکده علوم زمین

کد پستی: ۳۶۷۱۶۴۵۶۶۷

شماره تماس: ۰۹۱۲۳۷۳۶۱۸۱

ایمیل: a.taghipour@du.ac.ir

محمد کاظم شمس پویا

دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

Mohammad Kazem Shams Pouya

PhD in geography and urban planning, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

آدرس: تهران - اسلامشهر - شهرک توحید - خیابان شهید بهشتی - کوچه شهید حاتمی (۱۱) - پلاک ۵۰، طبقه اول

کد پستی: ۳۳۱۶۷۴۸۸۶۱

شماره تماس: ۰۹۳۵۹۱۶۴۹۹۵

ایمیل: kpouya1@gmail.com

محل انجام پژوهش: استان سمنان

نویسنده مسئول مقاله

علی اکبر تقی پور

ایمیل: a.taghipour@du.ac.ir

تاریخ ارسال: ۱۴۰۲/۰۹/۱۳

این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی تحت عنوان «بررسی جایگاه حکمرانی در احقاق حقوق شهروندی، وفاق و وحدت ملی (نمونه موردی: استان سمنان)» می‌باشد که به کارفرمایی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان سمنان در حال انجام است.

چکیده

در شیوه‌های نوین اداره امور حکومتی، جامعه مدنی و مردم نیز در تصمیم‌گیری‌ها دخالت داده می‌شوند. در این راستا حکمروایی شایسته شهری الگوواره جدیدی است که مورد توجه محافل علمی و نهادهای مختلف قرار گرفته است. حکمروایی در مقایسه با شیوه‌ها و فرآیندهای سنتی تصمیم‌گیری و سیاستگذاری حکومتی که معمولاً بالا به پایین بوده و به صورت فرآیندهایی غیرمشارکتی و بدون دخالت بازیگران، گروه‌ها، افراد و ذی‌نفعان غیرحکومتی انجام می‌پذیرد، به مثابه فرآیند تصمیم‌گیری مشارکتی تعریف می‌شود. از این رو مقاله حاضر با هدف سنجش وضعیت مؤلفه‌های حکمروایی شایسته در نقاط شهری اصلی و پرجمعیت بخش مرکزی هشت شهرستان استان سمنان صورت پذیرفت. بنابراین ۲۲۰ پرسشنامه در شهرستان‌های استان میان شهروندان به شیوه تصادفی توزیع گردید. نتایج نیز در نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای رتبه‌بندی مؤلفه‌ها از آزمون رتبه‌بندی فریدمن و برای تعیین تفاوت میانگین‌ها از آزمون تحلیل واریانس (آنوا) استفاده گردید. نتایج نشان داد که در میان مؤلفه‌های حکمروایی شایسته به ترتیب مؤلفه‌های مشارکت، قانونمندی، کارایی و اثربخشی بیشترین امتیاز و مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی و شفافیت امتیاز کمتری را کسب کردند. همچنین اختلاف معنی‌داری بین میانگین شهرهای سمنان، شاهرود، دامغان، گرمسار، مهدیشهر، سرخه، میامی و آرادان وجود دارد. بر این مبنا وضعیت مؤلفه‌های حکمروایی شایسته در نقاط مورد اشاره ضعیف ارزیابی می‌گردد. حکمروایی ضعیف می‌تواند مشارکت‌گریزی شهروندان و بی‌اعتمادی شهروندان به مدیران و عناصر رسمی نظام حکمروایی را در پی داشته باشد. در مقابل حکمروایی شایسته می‌تواند منجر به همگرایی شهروندان، اعتماد آنان به دولت و نهادهای رسمی و توزیع عادلانه خدمات و زیرساخت‌ها گردد که خود در افزایش کارایی و اثربخشی مؤثر است.

کلید واژه: حکمروایی شایسته شهری، حکومت، سیاستگذاری، استان سمنان

۱. مقدمه

سازمان‌های دولتی به علت برخورد همه جانبه توانایی مدیریت تغییرات سریع و گسسته جامعه شهری را ندارند و عدم توازن در توزیع مناسب کالاهای عمومی باعث شکل‌گیری جزیره‌های متباین اقتصادی-اجتماعی می‌شود و با بیگانگی جوامع شهری، آینده شهرنشینی را تهدید می‌کند. محیط شهری پیچیده، پویا و متنوع، مستلزم ظرفیت بالایی مدیریت است که حکمروایی خوب شهری قابلیت فراهم کردن آن را دارد (برنامه هیئات سازمان ملل متحد^۱، ۲۰۰۹، ص. ۱۲).

تا دهه ۱۹۸۰ میلادی فرض اولیه و غالب آن بود که حکومت‌ها دارای اقتدار و ظرفیت لازم برای اداره و حکومت هستند، یعنی توان صورت‌بندی و اجرای سیاست‌ها و تحقق اهداف توسعه را دارند. ترجمان این

– مقاله حاضر مستخرج از طرح پژوهشی با عنوان: بررسی جایگاه حکمرانی در احقاق حقوق شهروندی، وفاق و وحدت ملی (نمونه موردی: استان سمنان) می باشد.

تعریف، رویکرد دولت مدار در توسعه است (برک پور و اسدی، ۱۳۸۸). لذا با بروز مسائل پیچیده‌ای مانند فقر، عدم تعادل‌های زیست‌محیطی و... که حکومت‌ها مانند گذشته قادر به رفع آن نبودند و همچنین رشد نیازها و انتظارات شهروندان همراه با کاهش اعتماد به حکومت (موسبرگر^۱، ۲۰۰۷) و با توجه به عملکرد ضعیف حکومت‌های محلی در مدیریت منازعات و تنش‌ها و ضعف در تأمین خدمات مورد نیاز، ناکارآمدی رویکرد سنتی در برنامه‌ریزی، موجب توجه به رویکردهای جدید در تصمیم‌گیری و اداره امور؛ از جمله رویکرد حکمروایی شایسته گردید. این تحول بر تمرکززدایی در سطح ملی و تمرکز در سطح محلی، نظام باز و کثرت‌طلبی در جامعه مدنی، عمل اجتماعی و مشارکت تأکید دارد (محمدی ده چشمه و علیزاده، ۱۳۹۳، ص. ۵۳).

در واقع، نظریه‌هایی مانند پر مسئولیت بودن دولت (آنتونی گیدنز)، نظریه بحران مشروعیت دولت (یورگن هابرماس^۲) دولت حداقل (رابرت نازیک)^۳ و نظریه عدالت (جان راولز)^۴ اگرچه از دیدگاه‌های مختلف مطرح شده‌اند، ولی همه آن‌ها بر تغییر از حکومت به حکمروایی تأکید دارند. در بستر چنین شرایطی است که مفاهیم مربوط به جامعه مدنی، دولت مدنی، حوزه عمومی و دموکراسی کثرت‌گرا جایگاه مناسب خود را پیدا می‌کنند (مهدیزاده، ۱۳۸۰، ص. ۴۹). تقاضا برای حکمروایی، صرفاً تقاضا برای شیوه‌های متفاوت تصمیم‌گیری نیست. این تقاضاها، احتمالاً نمود تقاضاهای اساسی‌تر برای دسترسی بیشتر به قدرت و منابع برای گروه‌ها و افرادی است که در حال حاضر از آن طرد شده‌اند (ایوانز، ایوانز و مک لارن^۵، ۲۰۰۵، ص. ۱۲).

بانک جهانی^۶ نیز از دگرگونی نهادها برای قدرتمند شدن مردم به منزله هدف توسعه‌ی اجتماعی نام برده و سه اصل عملیاتی "دربرگیری"^۷، "انسجام"^۸ و "پاسخگویی"^۹ را برای مقتدرسازی نهادها مشخص کرده است. نهادهای دربرگیرنده، زمینه دسترسی برابر همگان به فرصت‌ها و سهم‌بردن از مزایای پیشرفت اجتماعی و اقتصادی را فراهم می‌سازند. نهادهای منسجم، افراد و اجتماعات را برای چیرگی بر دسته‌بندی‌های اجتماعی و اقتصادی و وقوع درگیری‌های خشونت‌آمیز، توانمند می‌کنند. اصل سوم، پاسخگویی است. نهادهای پاسخگو باعث تضمین حکمروایی شایسته^{۱۰} می‌شوند. دگرگونی نهادی، نهادها را دربرگیرنده، منسجم و پاسخگو کرده و از این‌رو برای قدرتمند شدن فقرا، محرومین و به حاشیه‌رانده‌شدگان^{۱۱} و سهم برابر زنان و مردان در بهره‌بردن

-
- ۱ . Mossberger
 - 2 . Habermas
 3. Robert Nozick
 4. John Rawls
 - ۵ . Evans
 - 6 . World Bank
 - 7 . Inclusion
 - 8 . Cohesion
 - 9 . Accountability
 10. Good Governance
 - 11 . Marginalized

از مزایای رشد اقتصادی و شکوفایی مهم‌اند. فقط از طریق چنین فرآیند قدرتمندساز مردم‌مداری^۱ است که توسعه از لحاظ اجتماعی پایدار می‌شود (بانک جهانی^۲، ۲۰۱۱).

حکمرمایی در مقایسه با شیوه‌ها و فرآیندهای سنتی تصمیم‌گیری و سیاستگذاری حکومتی که معمولاً بالا به پایین بوده و به صورت فرآیندهایی غیرمشارکتی و بدون دخالت بازیگران، گروه‌ها، افراد و ذی‌نفعان غیرحکومتی انجام می‌پذیرد، به مثابه فرآیند تصمیم‌گیری مشارکتی تعریف می‌شود که در آن ذی‌نفعان گوناگون اعم از ذی‌نفعان حکومتی و غیر حکومتی، مجموعه‌ی خواست‌ها، نیازها و راه‌حل‌های خود را در فرآیند تصمیم‌گیری و سیاستگذاری بیان می‌دارند (فرجی راد و کاظمیان، ۱۳۹۱، ص. ۱۶۶ و ۱۴۵). در سطح جامعه، کنشگران زیادی با نقطه‌نظرهای مختلف حضور دارند. حکمرمایی خوب باید منافع متفاوت گروه‌های گوناگون را با دستیابی به یک اجماع گسترده فراهم کند. (آرایی، قاسمی و معینی‌فر، ۱۳۹۶، ص. ۱۱۹).

تحقق حکمرمایی خوب مستلزم کنش متقابل بین نهادهای رسمی، دولتی و جامعه مدنی است و بر تقویت عرصه عمومی تأکید می‌کند و به دلیل شرکت نهادهای گوناگون جامعه مدنی در مدیریت و اداره شهر، می‌تواند سبب سازگاری منافع و رفع تعارض‌ها شود (برک‌پور، ۱۳۸۱، ص. ۳۹). البته لازمه مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها تمرکززدایی است (آرایی، قاسمی و معینی‌فر، ۱۳۹۶، ص. ۱۳۲). بنابراین، باید از تمرکز قدرت در دست نهادهای حکومت مرکزی جلوگیری کرد و بخشی از اختیارات این مقامات که ماهیت محلی دارند، به سطوح محلی منتقل شوند. هدف دیگر تمرکززدایی انتقال پدیده پاسخگویی به سراسر ارکان قدرت است (صفایی‌پور، امانپور و نادری چگنی، ۱۳۹۲، ص. ۱۲۱).

مناطق کلانشهری بارزترین شکل پیچیدگی توأمان اجتماعی و فضایی هستند که در ارتباط با روابط کالبدی-فضایی و اجتماعی از مقیاس محلی تا جهانی به ایفای نقش می‌پردازند. بررسی تحولات سیاسی-اجتماعی ایران در چند دهه گذشته و نظام حکمرانی استان سمنان نشانگر تمرکزگرایی و برنامه‌ریزی بالا به پایین و نقش پررنگ عناصر دولتی در اداره امور و تصمیم‌گیری‌ها است. به گونه‌ای که نخبگان، گروه‌های آسیب‌پذیر، سازمان‌های غیر دولتی (مردم‌نهاد) و بخش خصوصی جایی در این تصمیم‌گیری‌ها ندارند. در واقع، ساختار حکمرانی استان سمنان همچون سایر مناطق کشور دارای همان ویژگی‌ها و محدودیت‌ها؛ یعنی غیر مشارکتی، متمرکز و از بالا به پایین است. بخشی‌نگری و جزئی‌نگری و اختلافات نهادی نیز در زمره مهم‌ترین چالش‌های نهادی است که خود بازتابی از وضعیت کلی اداره امور در سطح کشور است.

با آنچه شرح داده شد با تمرکزگرایی در نظام مدیریت و برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری کشور و نفوذ آن تا سطوح پایین اهمیت و ضرورت حرکت به سوی حکمرمایی شایسته دوچندان می‌شود. به عبارت دیگر همواره شیوه‌های مدیریت و حکمرمایی در سطوح مختلف کشور مورد نقد محققان بوده است. بنابراین پژوهش حاضر

1 . People-centered

۲ . World Bank

با هدف سنجش وضعیت مؤلفه‌های حکمروایی شایسته در نقاط شهری اصلی و پرجمعیت بخش مرکزی هشت شهرستان استان سمنان صورت گرفته است.

استان سمنان یکی از پهناورترین استان‌های کشور محسوب می‌شود. شهر سمنان، مرکز و پرجمعیت‌ترین شهر این استان است. استان سمنان طبق آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، از جمعیتی معادل با ۷۰۲۳۶۰ نفر برخوردار بوده است. مساحت این استان برابر با ۹۷،۴۹۱ کیلومتر مربع است که ۵۰۹ درصد مساحت کل کشور را شامل می‌شود و از نظر مساحت، هفتمین استان ایران محسوب می‌شود (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). استان سمنان از ۸ شهرستان تشکیل شده است که عبارتند از: سمنان، دامغان، شاهرود، مهدیشهر، گرمسار، سرخه، میامی و آرادان. در مشاهدات میدانی و همچنین صحبت با شهروندان و برخی صاحبان واحدهای تولیدی، اساتید و نخبگان محلی ۸ شهرستان مهم‌ترین مسائل و چالش‌های شهرستان‌های مذکور؛ به‌ویژه نقاط شهری ذکر گردید. در این میان، در شهرستان سمنان به مواردی همچون پروژه‌های نیمه تمام، وضعیت نامطلوب مسکن و سایر خدمات زیربنایی، بیکاری، رکود واحدهای تولید، کم آبی، اختلافات نهادی، مدیریت متفرق و تمرکزگرایی و سوق دادن امکانات و منابع به مرکز اشاره گردید. در شهرستان دامغان از مواردی مانند مدیریت متفرق (عدم یکپارچگی در مدیریت)، نقش مدیران غیر بومی (عدم تصمیم‌گیری مناسب مدیران به علت عدم شناخت منطقه و مشکلات آن)، عدم درک واقعیات توسط مسئولین، تمرکزگرایی و عدم تفکیک وظایف (تضاد منافع) و تفرق سیاسی / تفرق سیاسی نام برده شد. در شهرستان شاهرود به مسائلی همچون تفاوت و تبعیض در برخورداری مناطق از امکانات، ارجحیت دیدگاه‌ها و منافع شخصی بجای منافع سیستم به عنوان یک کل یکپارچه، بی‌توجهی به ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مناطق، تبعیض در برخورداری از امکانات، نبود ضمانت‌های اجرایی برای قوانین و عدم پایش و ارزیابی برنامه‌ها، تمرکزگرایی و قدرت از بالا به پایین و کمبود نیروی انسانی متخصص اشاره شد. در شهرستان مهدیشهر از مواردی همچون توسعه دستوری و از بالا به پایین، عدم توازن در اعتبارات و تخصیص ناعادلانه منابع و امکانات و اعتبارات، منازعات و تفرق نهادی، کم آبی، بیکاری، عدم توجه به قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها و منابع، توزیع نامناسب خدمات و امکانات، ضعف خدمات بهداشتی، آموزشی و پروژه‌های ناتمام نام برده شد.

در شهرستان گرمسار به اختلافات قومی و فرهنگی، جابجایی مکرر مدیران (عدم ثبات مدیران موفق)، کمبود امکانات و خدمات، سوء عملکرد مسئولین، فقدان مدیر بومی متخصص و عدم شناخت درست قابلیت‌های شهرستان توسط مدیران و مسئولان، عدم توجه به نخبگان و راکد ماندن برخی واحدها و فعالیت‌ها؛ در شهرستان سرخه به منازعات نهادی، عملکرد عناصر دولتی، بخشی‌نگری، انتصابات و انتخاب مدیران ناکارآمد، رابطه محوری در انتصابات به جای شایسته‌سالاری، آلودگی‌های زیست‌محیطی، توزیع نامناسب خدمات و امکانات؛ در شهرستان میامی به توسعه نامتوازن، کم آبی، بیکاری، ناامنی شغلی و مدیریت متفرق و در شهرستان آرادان از مواردی مانند عدم شفافیت و پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری برخی مدیران، حضور مهاجران و اتباع

خارجی، بیکاری، بی‌توجهی به قابلیت‌های شهرستان، وضعیت نامناسب بخش کشاورزی، سفارشی‌بودن پست‌ها و انتصابات مورددار، و همچنین عدم استفاده از نیروهای نخبه نام برده شد. با تأمل بر آنچه گفته شد می‌توان دریافت که بسیاری از موارد و مشکلات مذکور ریشه در سوء عملکرد مدیران و مسئولین و عدم شفافیت و پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری کنشگران نظام حکمرانی دارد. بر مبنای آنچه تشریح گردید و با توجه به اینکه تاکنون تحقیق خاصی در رابطه با حکمروایی شایسته شهری که در مقیاس استان سمنان صورت پذیرد، انجام نشده است؛ لزوم انجام تحقیقی در این راستا را ضروری می‌سازد. در رابطه با حکمروایی شایسته تحقیقات زیادی در خارج از کشور انجام شده است که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

فاگوتو و فانگ^۱ (۲۰۰۶) در پژوهشی که در رابطه با نقش حکمروایی شهری در تجدید حیات واحدهای همسایگی در مینیاپولیس آمریکا صورت پذیرفته به بررسی و سنجش مشارکت شهروندان در سطح واحدهای همسایگی پرداخته و بدین نتیجه رسیده است که قدرت و منابع نیروی محرکه عمده‌ای برای بسیج کردن و مشارکت شهروندان است.

هیدن^۲ (۲۰۱۶) در پژوهش خود بدین نتیجه رسیده است که فراهم کردن زمینه ورود بازگیران غیردولتی در فرایند حکمروایی امکان استفاده از دانش و تخصص ضمنی آن‌ها را فراهم می‌کند. از موانع تحقق حکمروایی هم به فقدان ظرفیت نهادی و قوانین مناسب، به‌یژه در حوزه برنامه‌ریزی شهری و مشکل دائمی فساد اشاره کرده است.

متیجسن^۳ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی که انجام داده‌اند به بررسی نقش دگرگون‌کننده شهروندی فعال^۴ در تغییر شیوه‌های حکمروایی حکمروایی پرداخته‌اند. شهروندان فعال قادر به تغییر بسیاری از عناصر در رویه‌های حکومتی هستند. این موضوع از طریق همکاری روزانه با شهرداری منجر به توسعه طرح‌های محلی توسط شهرداری می‌شود.

سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۵ (۲۰۲۲) به بررسی نحوه مداخله شهروندان در برنامه‌های توسعه در جهت نیل به سیاست انسجام در اتحادیه اروپا پرداخته است. در این زمینه بر نقش محوری شهروندان در سیاست انسجام و شکل‌دهی تصمیم‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری عمومی برای اطمینان از انعکاس نیازهای مردم، تا شفاف‌تر کردن و پاسخگوتر کردن مقامات دولتی تأکید شده است.

در منابع داخلی می‌توان به تحقیق مرادی‌نیا (۱۳۸۹) با عنوان «آسیب‌شناسی توزیع فضایی قدرت سیاسی در کلانشهر تهران با تأکید بر حکمروایی شهری» اشاره کرد که محقق بدین نتیجه رسیده که در اثر حضور بیش

۱ . Fagotto and Fung

۲ . Heijden

۳ . Mattijssen

4. Active Citizenship

۵ . OECD

از حد و اثرگذاری زیاد نهادها و کنشگران دولتی و نقش ضعیف و کمرنگ نهادها و کنشگران مردم‌پایه و دخالت نهادهای دولتی در اداره امور نهادهای مردمی، عملاً مشارکت مردمی که وجه بارز حکمروایی شهری است به شدت نادیده گرفته شده است.

طبق تحقیقی که گنجی و همکاران (۱۳۹۳) تحت عنوان «تحلیلی بر فرهنگ شهروندی با تأکید بر آموزش‌های شهروندی» انجام داده‌اند، بین آموزش‌های شهرداری با میزان پایبندی به فرهنگ شهروندی در جامعه رابطه وجود دارد. به عبارت دیگر، آموزش‌های شهرداری می‌تواند در افزایش میزان پایبندی مردم به فرهنگ شهروندی نقش بسزایی داشته باشد. اما در مورد ابعاد مشارکت‌جویی و قانونمندی همبستگی معناداری وجود ندارد.

نتایج تحقیق حاجی علی زاده و همکاران (۱۳۹۵) تحت عنوان «تحلیلی بر همبستگی بین الگوی حکمروایی شایسته شهری و میزان مشارکت شهروندی (مطالعه موردی شهر شیراز)» نشان داد که بین معیارهای حکمروایی با متغیر وابسته مشارکت شهروندان در مدیریت شهری با اطمینان ۹۹٪ ارتباط معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج آزمون مشخص کرد که بین معیارهای حکمروایی ارتباط متقابل و تنگاتنگی وجود دارد.

ملک حسینی (۱۳۹۶) در مقاله خود تحت عنوان «بررسی نقش حکمروایی خوب شهری در مدیریت و برنامه ریزی گردشگری شهر سمنان» با رویکرد نقش حکمروایی خوب در مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری در شهر سمنان به این نتیجه رسیده‌اند که حرکت به سمت حکمروایی خوب شهری ثمره مشارکت سه نهاد شهرداری، دولت و جامعه مدنی می‌باشد. در سمنان مشارکت مهمترین معضل حکمروایی خوب است.

نتایج پژوهش فیروزی و علیزاده (۱۳۹۶) تحت عنوان «تحلیل و پیش‌بینی تحقق رویکرد حکمروایی شهری در مدیریت شهری اهواز» نشان داد که شاخص کارایی بهتر از بقیه شاخص‌ها می‌تواند شرایط تحقق رویکرد حکمروایی شهری را در فرآیند مدیریت شهری اهواز پیش‌بینی کند.

حکمت‌نیا و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله خود با عنوان «بررسی و تحلیل حکمروایی خوب شهری در ایران، مورد مطالعه: شهر ایلام» که با هدف سنجش نواحی چهارده‌گانه شهر ایلام به لحاظ شاخص‌های حکمروایی خوب شهری صورت پذیرفته بدین نتیجه رسیده‌اند که سطح تمام شاخص‌های حکمروایی خوب در شهر ایلام، پایین‌تر از سطح متوسط طیف لیکرت است.

تقی‌پور و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود با عنوان «تحلیل سرمایه‌های اجتماعی در بهبود شاخص‌های حکمروایی خوب شهری (نمونه مطالعاتی: شهر سمنان)» بدین نتیجه رسیده‌اند که شاخص‌های آگاهی، اعتماد و مشارکت از سرمایه اجتماعی در شهر سمنان در وضعیت مناسبی قرار ندارد و نبود پاسخگویی، شفافیت، توافق جمعی و قانونمندی در حکمروایی شهری سمنان موجب از بین رفتن اعتماد به مدیریت شهری و کاهش تمایل به مشارکت در طرح‌های شهری شده است.

روستایی و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیق خود تحت عنوان «ارزیابی رابطه رضایت شهروندی و الگوی عملکرد مدیریت محلی مبتنی بر شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری؛ مطالعه موردی: مناطق ۲، ۵ و ۶ شهر تبریز»

بدین نتیجه رسیده‌اند که رضایت شهروندی از عملکرد شهرداری در ارتباط با کارایی شاخص‌های حکمروایی از حد متوسط پایین‌تر است. همچنین شاخص اطلاع‌رسانی و آشنایی با حقوق بیشترین تأثیر را بر رضایت از عملکرد شهرداری داشته است.

حبیبی و محبوی (۱۳۹۸) در پژوهش خود تحت عنوان «تبیین رابطه حکمروایی خوب شهری و رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری (مطالعه موردی: شهر دوگنبدان)» بدین نتیجه رسیده‌اند که دو متغیر حکمروایی خوب شهری و رضایتمندی با یکدیگر رابطه معنادار داشته است. راه حل اساسی که برای ارتقای رضایت شهروندان از شهرداری به نظر می‌رسد، مشارکت واقعی و فعالانه شهروندان و اعتماد به آنان در اداره امور شهر است.

قره‌داغی و محمدی (۱۴۰۰) در پژوهش خود با نام «موانع اجرایی خط‌مشی‌های عمومی با رویکرد حکمروایی شهری (مورد مطالعه شهرداری‌های استان آذربایجان شرقی)»، ۶ مانع اصلی و ۳۷ شاخص در زمینه موانع حکمروایی شهری شناسایی کرده‌اند. در مؤلفه عدم مشارکت (شاخص‌های ضعف احزاب، رسانه‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد)، در مؤلفه پاسخگویی (شاخص‌های پشتگرمی مسئولان و مدیران به حمایت‌های سیاسی)، در مؤلفه قانون‌گریزی، شاخص‌های برقراری رابطه یک جانبه و تحکمی با مردم توسط حکومت‌های استبدادی) در مؤلفه بی‌عدالتی (شاخص دوری از شایسته‌سالاری)، در مؤلفه فردگرایی (شاخص مشورت‌نکردن) و در مؤلفه روزمرگی (شاخص بی‌اعتمادی سیاسی) بیشترین ضریب وزنی را در بین شاخص‌های این موانع اصلی به خود اختصاص دادند.

یافته‌های حاصل از پژوهش سروشان و همکاران (۱۴۰۰) تحت عنوان «تبیین وضعیت شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در شهر تهران» حاکی از آن است که مقدار میانگین بدست آمده برای وضعیت حکمروایی شهری بیانگر وضعیت نامطلوب حکمروایی شهری در کلانشهر تهران است. از بین مؤلفه‌های حکمروایی شهری، مؤلفه اجماع‌محوری دارای بیشترین میانگین و مؤلفه مسئولیت‌پذیری دارای کمترین میانگین است.

خدایانه (۱۴۰۰) در مقاله خود تحت عنوان «ارزیابی اثرات حکمروایی شایسته بر زیست‌پذیری روستاها، مورد مطالعه: بخش مرکزی شهرستان اردبیل» بدین نتیجه رسیده است که با افزایش مشارکت‌گرایی میزان زیست‌پذیری در مناطق روستایی افزایش می‌یابد. شاخص‌های کارایی و اثربخشی، اجماع‌گرایی و عدالت و برابری در سطح پایینی قرار داشتند.

۲. روش‌شناسی

این پژوهش از نظر ماهیت و هدف از نوع تحقیقات کاربردی است و از نظر نوع پژوهش، تحقیقی - توصیفی است. جامعه آماری پژوهش ۴۹۰۹۴۸ نفر از جمعیت شهری استان سمنان است که ساکنان شهرهای اصلی و پرجمعیت بخش مرکزی ۸ شهرستان استان سمنان که نقش مکان مرکزی را برای محیط‌های پیرامونی خود ایفا

می‌کنند، دربر می‌گیرد. اسامی نقاط شهری مورد مطالعه در جدول شماره ۲ آورده شده است. در این مقاله از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای برای نمونه‌گیری از جامعه آماری استفاده شده است. به عبارت دیگر در مرحله اول، بخش مرکزی هشت شهرستان استان، و در مرحله دوم شهرهای اصلی و پرجمعیت بخش‌های مرکزی هشت شهرستان که نقش مکان مرکزی برای محیط‌های پیرامونی خود را ایفا می‌کنند، برگزیده شد و در مرحله سوم از هر شهر تعدادی محله انتخاب و پرسشنامه‌ها میان شهروندان به طور تصادفی توزیع گردید. برای تعیین حجم نمونه نیز از فرمول کوکران بهره گرفته شده است (حافظ نیا، ۱۳۸۸، ص. ۱۴۰).

$$n = \frac{t^2 pq}{d^2}$$

در فرمول فوق $p=0/5$ ، $q=0/5$ ، $t=1/96$ و $d=0/07$ در نظر گرفته شد و حجم نمونه برابر با ۱۹۶ نفر به دست آمد. حجم نمونه‌گیری در جدول (۱) آورده شده است.

جدول ۱. حجم نمونه‌گیری از طبقات مختلف جامعه آماری

تعداد نمونه نهایی	تعداد نمونه	نسبت جمعیت منطقه (درصد)	جمعیت محدوده مورد مطالعه (نفر)	اسامی نقاط شهری مورد مطالعه	اسامی بخش‌ها
۷۴	۷۴	۳۸	۱۸۵۱۲۹	سمنان	بخش مرکزی سمنان (به مرکزیت شهر سمنان)
۶۱	۶۱	۳۱	۱۵۰۱۲۹	شاهرود	بخش مرکزی شاهرود (متشکل از شهرهای شاهرود و رویان)
۲۳	۲۳	۱۲	۵۹۱۰۶	دامغان	بخش مرکزی دامغان (متشکل از دامغان، دیباج، کلاته، امیریه)
۲۰	۲۰	۱۰	۴۸۶۷۲	گرمسار	بخش مرکزی گرمسار (به مرکزیت شهر گرمسار)
۱۰	۴	۲	۱۲۴۶۲	سرخه	بخش مرکزی سرخه (به مرکزیت شهر سرخه)
۱۲	۱۰	۵	۲۴۴۸۵	مهدیشهر	بخش مرکزی مهدیشهر (متشکل از شهرهای مهدیشهر، درجزین)
۱۰	۲	۱	۴۵۶۶	میامی	بخش مرکزی میامی (به مرکزیت شهر میامی)
۱۰	۲	۱	۶۳۹۹	آرادان	بخش مرکزی آرادان (آرادان)
۲۲۰	۱۹۶	۱۰۰ درصد	۴۹۰۹۴۸		جمع کل

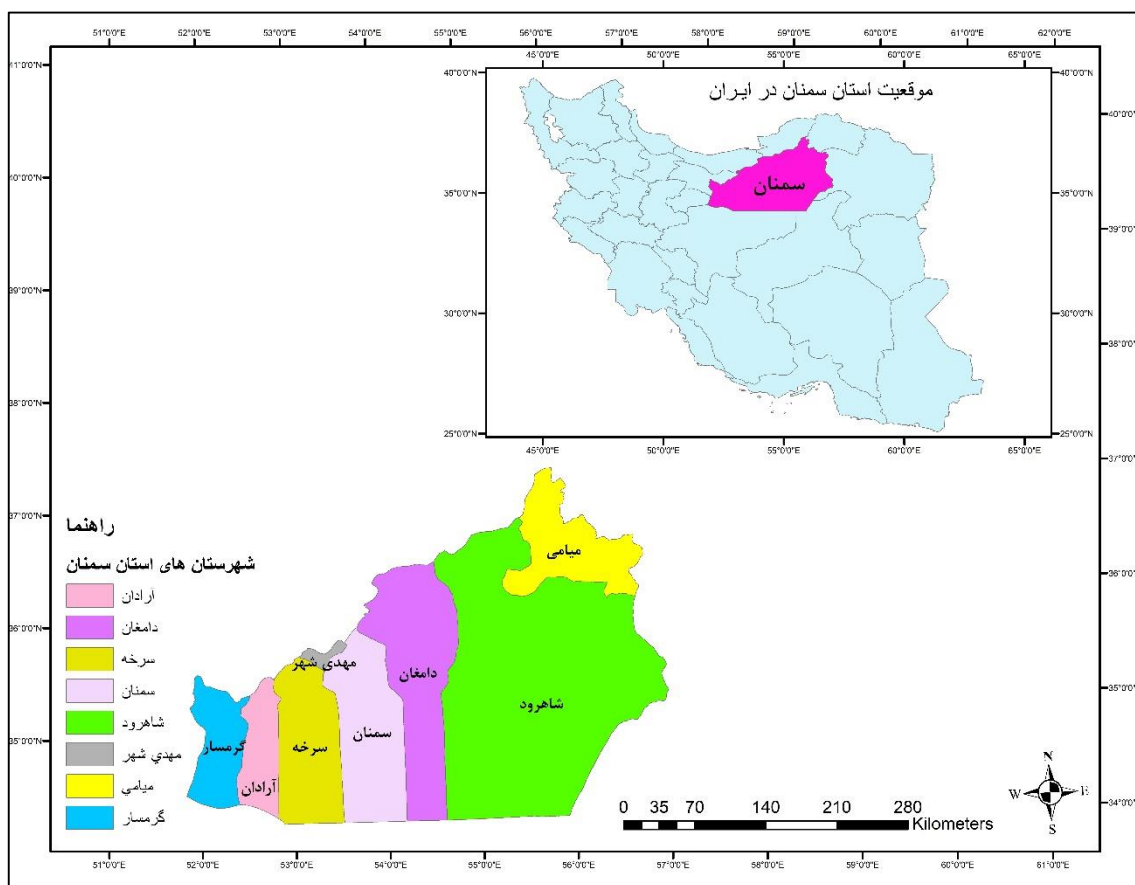
مأخذ: (یافته‌های تحقیق)

همانگونه که در جدول (۱) پیداست با توجه به روش نسبت‌گیری متناسب با حجم، تعداد پرسشنامه‌های سرخه، میامی و آرادان اندک است. برای اطمینان از اعتبار محتوا، از نظر اساتید دانشگاه و خبرگان بهره گرفته شده است. از این رو پس از مشورت با صاحب‌نظران و اساتید دانشگاه برای افزایش تعمیم‌پذیری و صحت و دقت نتایج تحقیق، تعداد نمونه‌ها از ۱۹۶ به ۲۲۵ نمونه افزایش یافت که پس از حذف موارد ناقص، تعداد ۲۲۰ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در این میان، تعداد نمونه‌های افزایش‌یافته به شهرهای مذکور اختصاص یافت. با این اوصاف تعداد نمونه‌های نهایی در شهرهای سرخه، میامی و آرادان به ۱۰ نمونه و تعداد نمونه‌های مهدیشهر که جمعیت بیشتری نسبت به شهرهای مذکور دارد به ۱۲ نمونه افزایش یافت. پرسش‌نامه‌ها متناسب با چارچوب تحقیق و اهداف متصور برای آن و به صورت طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای تنظیم شده است. جهت سنجش پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده شده است. مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷، نشانگر پایایی قابل قبول است که در این پژوهش ۰/۷۵ محاسبه گردید. نتایج نیز در نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در ادامه و در قالب جدول (۲) مؤلفه‌ها و گویه‌های حکمروایی شایسته شهری و منابع مورد استناد آورده شده است.

جدول ۲. مؤلفه‌ها و گویه‌های حکمروایی شایسته شهری

مؤلفه‌ها	گویه‌ها	منابع
مسئولیت‌پذیری	پیگیری رفع مشکلات شهرستان محل زندگی توسط مردم، پیگیری رفع مشکلات استان محل زندگی توسط مردم، اقدام برای رفع مشکلات شهرستان	(UNDP, 2002), (UNESCAP & (UNDP, 2006), (UN.ESCA, 2009), (USAID, 2015)
پاسخگویی	پذیرفتن کوتاهی و اشتباه در انجام وظایف و مسئولیت‌ها از سوی مسئولین، توجه به نظرات و خواسته‌های شهروندان از سوی مسئولان	(Stewart, 2006), (UN.ESCA, 2009), (USAID, 2015)
مشارکت	دخالت‌دادن مردم در تصمیم‌گیری‌ها، امکان اصلاح و بهتر شدن امور شهر با مشارکت، نقش شهرداری در افزایش مشارکت مردم در مدیریت شهری، نقش شورای شهر در افزایش مشارکت مردم در مدیریت شهری، نقش نمایندگان مجلس در افزایش مشارکت مردم در مدیریت شهری، نقش	(UNDP (2002), (UN.ESCA, 2009), (UNDP, 2011), (USAID, 2015)

	<p>سازمان‌های مردم‌نهاد (غیر دولتی) در افزایش مشارکت مردم در مدیریت شهری، نقش بخش خصوصی در افزایش مشارکت مردم در مدیریت شهری، اعتقاد به حضور و مشارکت زنان در فعالیت‌های شهری، ابزاری بودن (عدم تحقق وعده‌های مسئولان) به‌عنوان مانع مشارکت، تمایل به مشارکت در امور شهرستان، تمایل به مشارکت در امور استان</p>	
<p>(UNDP (2002), (UN.ESCA, 2009) (UNDP, 2011)</p>	<p>نظرخواهی از شهروندان در مورد طرح‌ها و برنامه‌های عمرانی، دادن اطلاعات به مردم در رابطه با درآمدها و هزینه‌ها توسط سازمان‌های مختلف، دادن اطلاعات به مردم در رابطه با حفظ محیط‌زیست توسط سازمان‌های مختلف</p>	<p>شفافیت</p>
<p>(Srinivas,1996), (Stewart, 2006), (UN.ESCA, 2009), (UNDP, 2011), (USAID, 2015)</p>	<p>میزان رضایت مردم از موفقیت شهرداری در ارائه خدمات شهری، میزان رضایت مردم از ارائه خدمات توسط سازمان‌های مختلف، میزان رضایت مردم از برنامه‌های سازمان‌های مختلف برای حفظ محیط‌زیست، میزان رضایت مردم از انتخاب مدیران بومی (محلی) برای شهرستان، میزان رضایت مردم از توجه مدیران و مسئولین به مسئله اشتغال</p>	<p>کارایی و اثر بخشی</p>
<p>(UNDP, 2002), UN.ESCA, 2009), (USAID, 2015)</p>	<p>نظرخواهی از مردم برای تغییر اسامی خیابان‌ها، محلات، شهر و شهرستان، میزان پارتنری و فامیل‌بازی در ادارات و سازمان‌های شهرستان، میزان اطلاع مردم از ضوابط و مقررات مربوط به مسائل عمرانی شهرستان، میزان دسترسی مناسب مردم به خدمات شهری، توزیع مناسب خدمات شهری در شهرستان، میزان رعایت حقوق شهروندی در ادارات و سازمان‌های شهرستان، اطلاع از منشور حقوق شهروندی</p>	<p>قانونمندی</p>

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی استان سمنان

استان سمنان از نظر موقعیت جغرافیایی به گونه‌ای است که هرچه از غرب به شرق آن پیش می‌رویم به میزان ارتفاع آن از سطح دریا اضافه می‌شود، به نحوی که شهر گرمسار که غربی‌ترین شهر استان محسوب می‌شود ۸۲۵ متر و شهر شاهروود که شرقی‌ترین استان به‌شمار می‌آید ۱۳۶۵ متر از سطح دریا ارتفاع دارند (عزیزی و لطفی، ۱۳۸۸، ص. ۹۸). متوسط بارش سالانه این استان حدود ۱۴۰ میلی‌متر در سال بوده، که پایین‌تر از متوسط بارش سالانه در سطح کشور (۲۴۰ میلی‌متر) است. بنابراین، انحراف از میانگین بارش اثرات تخریبی شدیدی را به محیط وارد می‌سازد، زیرا حداقل آب مورد نیاز برای زیست نیز فراهم نمی‌شود (کریمی، ۱۳۹۷، ص. ۷۷). آب و هوای استان سمنان، به‌طور کلی تحت تأثیر جریان‌های هوایی گرم و خشک دشت کویر قرار دارد ولی عواملی چون دوری از دریا، جهت و امتداد کوه‌ها، ارتفاع مکان و وزش بادهای نیز در آب‌وهوای این استان مؤثر هستند. در این استان سه نوع آب‌وهوا را می‌توان مشخص کرد:

–قسمت شمالی استان دارای آب و هوای نسبتاً سرد و خشک در زمستان و معتدل در تابستان است.

–قسمت جنوبی استان آب و هوای کویری و نسبتاً گرم و خشک در تابستان و سرد و خشک در زمستان دارد.

شمال شرقی استان دارای آب و هوای نسبتاً سرد و مرطوب در زمستان و معتدل و مرطوب در تابستان است (ولیان و همکاران، ۱۳۹۹، ص. ۱۳۴).

استان سمنان طبق آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، از جمعیتی معادل با ۷۰۲۳۶۰ نفر برخوردار بوده است که از این تعداد ۵۶۰۵۰۲ نفر جمعیت نقاط شهری و ۱۴۱۸۵۸ نفر جمعیت نقاط روستایی بوده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

در سرشماری ۱۳۹۵، نرخ مشارکت اقتصادی^۱ استان سمنان برابر با ۴۱،۲ درصد، نسبت اشتغال^۲ ۳۷،۹ درصد، نرخ مشارکت اقتصادی مردان ۶۷،۳ درصد و نرخ مشارکت اقتصادی زنان ۱۵ درصد بوده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

بررسی ساختار مطلوب توسعه صنعت، معدن و تجارت استان به لحاظ آمایش سرزمین با توجه به ظرفیت‌های استان حاکی از آن است که رشته فعالیت تولید مواد و محصولات شیمیایی و صنایع غذایی و آشامیدنی، بیشترین فراوانی را در سطح شهرستان‌های استان به لحاظ استعداد استقرار واحد صنعتی دارند. این رشته فعالیت‌ها در حال حاضر سهم ۳۴،۲ درصد از صنایع فعال استان را به خود اختصاص داده‌اند. بررسی سهم ارزش اشتغال و ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی حاکی از آن است که در این استان دو بخش کشاورزی و صنعت سهم بالای را به خود اختصاص داده‌اند و هر دو این بخش‌ها از میانگین کشوری به مراتب سهم بالاتری دارند. استان سمنان سهم ۳،۳ درصدی از تعداد کارگاه‌های بخش صنعت کشور، سهم ۱،۴ درصدی از ارزش افزوده و ۲ درصدی از شاغلین صنعت کشور را به خود اختصاص داده است. رشته فعالیت‌های تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیرفلزی و صنایع غذایی، ۲۹،۳ درصد از صنایع فعال استان را به خود اختصاص داده‌اند.

استان سمنان ۶ درصد از مساحت و ۰،۹ درصد جمعیت کشور را به خود اختصاص داده است. سهم این استان از ارزش افزوده کشوری در بخش صنعت حدود ۱،۹ درصد و معدن ۰،۱ بوده است. از مهم‌ترین زیرساخت‌های کلیدی در حوزه تولید (صنعتی، معدنی) و تجارت استان سمنان می‌توان به ۱۸ ناحیه و شهرک صنعتی اشاره داشت. همچنین از منظر تعداد واحدهای صنعتی ۳۸،۴ درصد صنایع استان تنها در سه رشته فعالیت و تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیرفلزی، صنایع غذایی و مواد و محصولات شیمیایی استقرار دارند. ضمن آنکه ۴۳

۱. نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت): عبارت است از نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ۱۵ ساله و بیش‌تر به جمعیت در سن کار ۱۵

ساله و بیش‌تر، ضرب در ۱۰۰

۲. نسبت اشتغال از تقسیم کل جمعیت شاغل به کل جمعیتی که در محدوده سن کار (۱۵ ساله و بیشتر) قرار دارند، به دست می‌آید.

درصد از مجموع واحدهای صنعتی استان نیز در شهرستان گرمسار استقرار دارند (مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، ۱۴۰۲).

۳. یافته‌ها

از مجموع ۲۲۰ پرسشنامه مردمی ۵۵ درصد پاسخگویان مرد و ۴۵ درصد نیز زنان بوده است. پاسخ‌دهندگان گروه سنی ۱۸ سال به بالا را دربر می‌گیرد. ۱۹ درصد پاسخگویان دارای مدرک دیپلم، ۶۱ درصد دارای مدرک کارشناسی، ۱۹ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۱ درصد هم دارای مدرک دکترا بوده‌اند. در رابطه با مدت زمان سکونت، پاسخ‌ها به طیف‌های ۲ تا ۵ سال، ۵ تا ۱۰ سال و بالای ۱۰ سال دسته‌بندی شده است. نتایج نشان می‌دهد که ۱۰ درصد شهروندان کمتر از دو سال در محل سکونتشان اقامت داشته‌اند. ۵ درصد، دو تا پنج سال، ۷ درصد، پنج تا ده سال و ۷۸ درصد نیز بالای ۱۰ سال سکونت داشته‌اند. در این پژوهش برای بررسی اهمیت و رتبه‌بندی تأثیرگذاری مؤلفه‌های کلیدی حکمروایی شایسته از آزمون فریدمن استفاده شده است که نتایج آن در جدول (۳) اشاره شده است.

جدول ۳. نتایج تحلیل آزمون فریدمن

رتبه	میانگین رتبه	مؤلفه‌ها
۳	۴/۴۱	مسئولیت‌پذیری
۵	۲/۹۹	پاسخگویی
۶	۲/۱۷	شفافیت
۴	۳/۷۰	کارایی و اثربخشی
۱	۵/۷۷	مشارکت
۲	۵/۲۱	قانونمندی

مأخذ: (یافته‌های تحقیق)

نتایج آزمون فریدمن نشان می‌دهد در میان مؤلفه‌های حکمروایی شایسته به ترتیب مؤلفه‌های مشارکت، قانونمندی و مسئولیت‌پذیری از بیشترین امتیاز و میانگین و مؤلفه‌های کارایی و اثربخشی، پاسخگویی و شفافیت از کمترین میانگین و رتبه برخوردارند. در ادامه برای تعیین تفاوت در میان مؤلفه‌ها در جوامع آماری مختلف از آزمون آنوا استفاده شده است که نتایج آن در جداول (۴) و (۵) آورده شده است.

جدول ۴. آمار مربوط به متغیرها در جوامع آماری

اسامی مؤلفه‌ها	اسامی شهرستان‌ها	میانگین	انحراف معیار	خطا استاندارد	سطح اطمینان ۹۵ درصد	
					کران پایین	کران بالا
مسئولیت پذیری	سمنان	۲/۶۱۲۶	۰/۷۵۵۶۹	۰/۱۲۴۲۴	۲/۳۶۰۷	۲/۸۶۴۶
	شاهرود	۲/۵۵۰۴	۰/۶۸۵۷۷	۰/۱۰۴۵۸	۲/۳۳۹۳	۲/۷۶۱۴
	دامغان	۲/۴۹۳۶	۰/۸۷۴۴۵	۰/۱۲۱۲۶	۲/۲۵۰۱	۲/۷۳۷۰
	گرمسار	۲/۹۷۷۸	۰/۸۳۰۶۳	۰/۲۱۴۴۷	۲/۵۱۷۸	۳/۴۳۷۸
	مهدیشهر	۲/۶۶۶۷	۰/۸۳۵۷۱	۰/۲۹۵۴۷	۱/۹۶۶۰	۳/۳۶۵۳
	میامی	۲/۵۱۸۵	۰/۸۱۸۲۷	۰/۱۹۲۸۷	۲/۱۱۱۶	۲/۹۲۵۴
	سرخه	۲/۷۶۶۱۶	۰/۹۳۷۱۸	۰/۳۵۴۲۲	۱/۸۹۵۲	۳/۶۲۸۷
	آرادان	۲/۴۰۲۸	۱/۰۲۸۵۳	۰/۲۹۶۹۱	۱/۷۴۹۳	۳/۰۵۶۳
مجموع	۲/۵۸۰۷	۰/۸۱۱۳۱	۰/۰۵۸۵۵	۲/۴۶۵۲	۲/۶۹۶۲	
پاسخگویی	سمنان	۲/۰۹۴۶	۱/۰۵۹۶۰	۰/۱۷۴۲۰	۱/۷۴۱۳	۲/۴۴۷۹
	شاهرود	۱/۹۶۵۱	۰/۸۶۱۸۶	۰/۱۳۱۴۳	۱/۶۹۹۹	۲/۲۳۰۴
	دامغان	۱/۷۱۱۵	۰/۸۳۶۳۴	۰/۱۱۵۹۸	۱/۴۷۸۷	۱/۹۴۴۴
	گرمسار	۱/۵۶۶۷	۰/۷۵۲۷۷	۰/۱۹۴۳۷	۱/۱۴۹۸	۱/۹۸۳۵
	مهدیشهر	۲/۱۸۷۵	۰/۹۶۱۳۰	۰/۳۳۹۸۷	۱/۳۸۳۸	۲/۹۹۱۲
	میامی	۱/۶۳۸۹	۰/۷۶۳۲۳	۰/۱۷۹۸۹	۱/۲۵۹۳	۲/۰۱۸۴
	سرخه	۲/۶۴۲۹	۰/۵۵۶۳۶	۰/۲۱۰۲۸	۲/۱۲۸۳	۳/۱۵۷۴
	آرادان	۲/۱۶۶۷	۱/۱۳۴۸۵	۰/۳۲۷۶۰	۱/۴۴۵۶	۲/۸۸۷۷
مجموع	۱/۹۰۶۳	۰/۹۱۳۲۹	۰/۰۶۵۹۱	۱/۷۷۶۲	۲/۰۳۶۳	
شفافیت	سمنان	۱/۶۰۳۶	۰/۶۴۲۳۲	۰/۱۰۵۶۰	۱/۳۸۹۴	۱/۸۱۷۸
	شاهرود	۱/۷۵۹۷	۰/۷۸۷۸۹	۰/۱۲۰۱۵	۱/۵۱۷۲	۲/۰۰۲۲
	دامغان	۱/۵۷۶۹	۰/۶۷۹۹۸	۰/۰۹۴۳۰	۱/۳۸۷۶	۱/۷۶۶۲
	گرمسار	۱/۳۱۱۱	۰/۵۵۵۸۷	۰/۱۴۳۵۳	۱/۰۰۳۳	۱/۶۱۸۹
	مهدیشهر	۱/۹۱۶۷	۰/۷۲۹۲۱	۰/۲۵۷۸۱	۱/۳۰۷۰	۲/۵۲۶۳
	میامی	۱/۶۸۵۲	۰/۷۴۵۱۱	۰/۱۷۵۶۲	۱/۳۱۴۶	۲/۰۵۵۷
	سرخه	۲/۳۸۱۰	۰/۷۳۱۰۲	۰/۲۷۳۶۰	۱/۷۰۴۹	۳/۰۵۷۰
	آرادان	۲/۰۲۷۸	۰/۲۵۸۹۷	۰/۳۶۳۴۳	۱/۲۲۷۹	۲/۸۲۷۷

	مجموع	۱/۶۸۴۰	۰/۷۶۲۵۲	۰/۰۵۵۰۳	۱/۵۷۵۵	۱/۷۹۲۶
کارایی و اثر بخشی	سمنان	۲/۲۴۳۲	۰/۷۵۴۴۵	۰/۱۲۴۰۳	۱/۹۹۱۷	۲/۴۹۴۸
	شاهرود	۲/۴۸۳۷	۰/۷۲۴۰۵	۰/۱۱۰۴۲	۲/۲۶۰۹	۲/۷۰۶۶
	دامغان	۲/۰۲۳۱	۰/۸۵۶۴۹	۰/۱۱۸۷۷	۱/۷۸۴۶	۲/۲۶۱۵
	گرمسار	۱/۹۷۳۳	۰/۹۰۳۵۴	۰/۲۳۳۲۹	۱/۴۷۳۰	۲/۴۷۳۷
	مهدیشهر	۲/۴۵۰۰	۰/۸۴۰۰۷	۰/۲۹۷۰۱	۱/۷۴۷۷	۳/۱۵۲۳
	میامی	۲/۲۵۵۶	۱/۰۰۵۴۱	۰/۲۳۶۹۸	۱/۷۵۵۶	۲/۷۵۵۵
	سرخه	۲/۷۴۲۹	۰/۹۳۶۰۵	۰/۳۵۳۷۹	۱/۸۷۷۲	۳/۶۰۸۶
	آرادان	۱/۸۰۰۰	۰/۸۹۸۴۸	۰/۲۵۹۳۷	۱/۲۲۹۱	۲/۳۷۰۹
	مجموع	۲/۲۱۶۷	۰/۸۵۰۰۹	۰/۰۶۱۳۵	۲/۰۹۵۷	۲/۳۳۷۷
مشارکت	سمنان	۳/۰۱۵۹	۰/۶۸۷۴۸	۰/۱۱۳۰۲	۲/۷۸۶۷	۳/۲۴۵۱
	شاهرود	۲/۹۶۹۹	۰/۶۷۲۹۴	۰/۱۰۲۶۲	۲/۷۶۲۸	۳/۱۷۷۰
	دامغان	۲/۹۱۱۸	۰/۶۹۴۲۰	۰/۰۹۶۲۷	۲/۷۱۸۵	۳/۱۰۵۰
	گرمسار	۲/۸۴۷۱	۰/۵۸۸۵۷	۰/۱۵۱۹۷	۲/۵۲۱۱	۳/۱۷۳۰
	مهدیشهر	۲/۸۱۶۲	۰/۶۴۷۰۱	۰/۲۲۸۷۵	۲/۲۷۵۳	۳/۳۵۷۱
	میامی	۲/۹۷۳۹	۰/۵۴۷۸۲	۰/۱۲۹۱۲	۲/۷۰۱۴	۳/۲۴۶۳
	سرخه	۳/۰۲۵۲	۰/۷۷۸۰۶	۰/۲۹۴۰۸	۲/۳۰۵۶	۳/۷۴۴۸
	آرادان	۲/۷۷۴۵	۰/۷۲۷۳۲	۰/۲۰۹۹۶	۲/۳۱۲۴	۳/۲۳۶۶
	مجموع	۲/۹۳۷۲	۰/۶۶۲۷۳	۰/۰۴۷۸۳	۲/۸۴۲۹	۳/۰۳۱۵
قانونمندی	سمنان	۲/۹۱۱۲	۰/۴۴۳۳۳	۰/۰۷۲۸۸	۲/۷۶۳۴	۳/۰۵۹۰
	شاهرود	۲/۷۵۰۸	۰/۵۰۷۵۶	۰/۰۷۷۴۰	۲/۵۹۴۶	۲/۹۰۷۰
	دامغان	۲/۸۱۳۲	۰/۵۱۳۵۵	۰/۰۷۱۲۲	۲/۶۷۰۲	۲/۹۵۶۲
	گرمسار	۲/۷۶۱۹	۰/۵۹۸۰۲	۰/۱۵۴۴۱	۲/۴۳۰۷	۳/۰۹۳۱
	مهدیشهر	۲/۷۵۰۰	۰/۲۷۲۶۶	۰/۰۹۶۴۰	۲/۵۲۲۰	۲/۹۷۸۰
	میامی	۲/۷۲۲۲	۰/۴۶۶۰۷	۰/۱۰۹۵۸	۲/۴۹۰۵	۲/۹۵۴۰
	سرخه	۳/۰۲۰۴	۰/۳۷۲۷۹	۰/۱۴۰۹	۲/۶۷۵۶	۳/۳۶۵۲
	آرادان	۲/۸۳۳۳	۰/۶۰۵۵۸	۰/۱۷۴۸۲	۲/۴۴۸۶	۳/۲۱۸۱
	مجموع	۲/۸۱۱۸	۰/۴۹۳۳۲	۰/۰۳۵۶۰	۲/۷۴۱۵	۲/۸۸۲۰

مأخذ: (یافته‌های تحقیق)

جدول ۵. خروجی آزمون آنوا

		مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره اف	احتمال
مسئولیت پذیری	داخل گروه	۳/۵۷۵	۷	۰/۵۱۱	۰/۷۶۹	۰/۶۱۴
	خارج گروه	۱۲۲/۱۴۶	۱۸۴	۰/۶۶۴		
	مجموع	۱۲۵/۷۲۱	۱۹۱			
پاسخگویی	داخل گروه	۱۱/۶۹۴	۷	۱/۶۷۱	۲/۰۸۲	۰/۰۴۷
	خارج گروه	۱۴۷/۶۱۸	۱۸۴	۰/۸۰۲		
	مجموع	۱۵۹/۳۱۲	۱۹۱			
شفافیت	داخل گروه	۸/۴۱۹	۷	۱/۲۰۳	۲/۱۵۶	۰/۰۴۰
	خارج گروه	۱۰۲/۶۳۴	۱۸۴	۰/۵۵۸		
	مجموع	۱۱۱/۰۵۳	۱۹۱			
اثر بخشی کارایی	داخل گروه	۱۰/۴۱۴	۷	۱/۴۸۸	۲/۱۴۵	۰/۰۴۱
	خارج گروه	۱۲۷/۶۱۳	۱۸۴	۰/۶۹۴		
	مجموع	۱۳۸/۰۲۷	۱۹۱			
مشارکت	داخل گروه	۰/۹۴۴	۷	۰/۱۳۵	۰/۲۹۹	۰/۹۵۳
	خارج گروه	۸۲/۹۴۶	۱۸۴	۰/۴۵۱		
	مجموع	۸۳/۸۹۰	۱۹۱			
قانونمندی	داخل گروه	۱/۰۴۸	۷	۰/۱۵۰	۰/۶۰۶	۰/۷۵۰
	خارج گروه	۴۵/۴۳۴	۱۸۴	۰/۲۴۷		
	مجموع	۴۶/۴۸۲	۱۹۱			

مأخذ: (یافته‌های تحقیق)

انحراف معیار بدین معناست که به‌طور میانگین داده‌ها چه مقدار از مقدار متوسط فاصله دارند. انحراف معیار بزرگ بیانگر پراکندگی قابل توجه داده‌ها است. همانگونه که در جداول سه مشاهده می‌شود انحراف میانگین تمامی مؤلفه‌ها در نقاط مختلف، تقریباً نزدیک به یکدیگر بوده است. خطای استاندارد، تغییر بین میانگین محاسبه‌شده جامعه و میانگین تعریف‌شده یا پذیرفته‌شده، به عنوان مقدار میانگین دقیق را توصیف می‌کند. هر چه نقاط داده، بیشتر در محاسبات میانگین دخیل باشد، خطای استاندارد کمتر خواهد بود. در واقع، هرچه خطای استاندارد کمتر باشد، نمونه، نماینده جامعه کلی خواهد بود. در جدول (۴) خطای استاندارد تمامی مؤلفه‌ها نسبتاً پایین است که نشان می‌دهد اندازه نمونه‌ها کافی بوده و می‌توان به دقت و صحت نتایج امیدوار بود. فاصله اطمینان بیان می‌کند که اگر ۱۰۰ بار نمونه‌گیری تکرار شود و ۱۰۰ فاصله اطمینان ۹۵٪ تولید

شود، ۹۵ فاصله شامل پارامتر جامعه خواهند بود و فقط ۵ مورد از این فاصله‌ها شامل میانگین جامعه نمی‌شوند. فاصله اطمینان کوچک دلالت بر انحراف کم در نمونه است. در مقابل فاصله اطمینان بزرگ مشخص می‌کند که انحراف زیادی در بین پاسخ دهندگان موجود است. این مطلب معرف آن است که چگونه پاسخ دهندگان در یک گروه به یکدیگر شباهت دارند.

بزرگ بودن مقدار F نشانه‌ای برای رد فرض صفر است، زیرا مشخص است که صورت بزرگتر از مخرج است. در نتیجه گروه‌ها دارای پراکندگی بین گروهی بیشتری نسبت به پراکندگی درون گروه‌ها هستند. به این ترتیب متوجه می‌شویم که جوامعی که این گروه‌ها را تشکیل می‌دهند، یکسان نیستند. از آنجایی که توزیع نرمال و واریانس نیز ثابت در نظر گرفته شده است، تنها عاملی که باعث تفاوت بین جامعه‌ها است، میانگین است (جدول ۵). بنابراین بر مبنای جداول فوق و آنچه تشریح گردید، فرضیه صفر مبنی بر برابری تفاوت میانگین‌ها رد می‌شود. به عبارت دیگر اختلاف معنی‌داری بین میانگین شهرهای مورد مطالعه وجود دارد. به صورت مبسوط‌تر نتایج زیر قابل استنباط است:

-از منظر مسئولیت‌پذیری به صورت کلی وضعیت نامطلوب است و از نظر تفاوت نیز تفاوت معنی‌داری نبوده و بصورت تقریباً یکنواخت تمامی مناطق مسئولیت‌پذیری نامناسبی را نشان می‌دهند. با این حال گرمسار نسبت به بقیه شهرها وضعیت بهتر و آرادان وضعیت نامطلوب‌تری را تجربه می‌کنند. با توجه به اینکه شهروندان در هر شهرستان برای رفع مشکلات شهرستان عمدتاً با سازمان‌های محدودتری سر و کار دارند، از این رو پیگیری و اقدام جدی جهت رفع مشکلات شهرستان در قیاس با استان امتیاز بالاتری کسب کرده است. در این رابطه شهروندان گرمساری از حیث پیگیری مشکلات شهرستان و اقدام جدی برای رفع مشکلات نسبت به شهروندان سایر نقاط فعال‌تر بوده‌اند. البته اقدام جدی برای رفع مشکلات (بعد عینی و عملی مسئولیت‌پذیری) در اغلب شهرستان‌ها امتیاز پایین‌تری را در قیاس با پیگیری مشکلات (بعد ذهنی مسئولیت‌پذیری) کسب کرده که حاکی از آن است که اغلب شهروندان به لحاظ بروکراسی اداری حاکم بر استان تا حدی مشکلات را پیگیری می‌کنند اما اقدام جدی برای رفع مشکلات به‌ویژه به صورت گروهی کمتر صورت می‌پذیرد. در بازدیدها و پیمایش‌ها مشخص گردید که شهروندان آرادانی معتقدند پیگیری‌ها و اقدام جدی آن‌ها برای رفع مشکلات شهرستان و استان کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد. عدم مسئولیت‌پذیری برخی مدیران و مسئولان، تفاوت و تبعیض در توسعه مناطق، تأمین و توزیع ناعادلانه آب، ضعف در خدمات و امکانات بهداشتی- درمان و مدیران غیر بومی که شناخت درستی از مشکلات شهرستان و قابلیت‌ها و مختصات آن ندارند از جمله مهم‌ترین دلایلی است که در گفتگوهای مردمی و بازدیدهای میدانی مشخص گردید.

-از منظر پاسخگویی وضعیت بسیار نامطلوب تلقی شده و در برخی نقاط بین مطلوب و نامطلوب امتیازها متفاوت بوده و این تفاوت به صورت معنی‌دار محسوس است. به عبارت دیگر میانگین تمامی شهرستان‌ها از

سطح متوسط پایین تر است. لیکن سرخه نسبت به بقیه شهرها وضعیتی بهتر و گرمسار وضعیت نامطلوب تری دارند. به عبارت دیگر شهرستان سرخه در هر دو گویه «پذیرفتن کوتاهی و اشتباه از سوی مسئولین» و «توجه به خواسته‌ها و نظرات شهروندان توسط مسئولین» امتیاز بهتری را نسبت به سایر نقاط کسب کرده است. در این زمینه توجه برخی نهادها همچون شهرداری در بهبود خدمات شهری و برگزاری برخی جلسات مردمی مسئولان با شهروندان اثرگذار بوده است. در رابطه با وضعیت نامطلوب گرمسار در قیاس با سایر نقاط می‌توان به مواردی همچون جابجایی مکرر مدیران (عدم ثبات مدیران موفق) که منجر به شناخت نامناسب مدیران از شهرستان و در نتیجه عدم استفاده از ظرفیت‌های شهرستان در همراهی با سوء عملکرد برخی مسئولین و توضیح ندادن مدیران به مردم در رابطه با چالش‌های شهرستان اشاره کرد که منجر به پاسخگویی ضعیف در این شهرستان شده است.

-از منظر شفافیت وضعیت بسیار نامطلوب تلقی شده و در برخی نقاط بین مطلوب و نامطلوب امتیازها متفاوت بوده و این تفاوت به صورت معنی‌دار محسوس است. سرخه نسبت به بقیه شهرها وضعیت مطلوب تر و گرمسار وضعیت نامطلوب تری دارند. در این زمینه باید گفت که در شهرستان سرخه «نظرخواهی از شهروندان در مورد طرح‌ها و برنامه‌های عمرانی»، «دادن اطلاعات به مردم در رابطه با درآمدها و هزینه‌ها توسط سازمان‌های مختلف» و «دادن اطلاعات به مردم در رابطه با حفظ محیط‌زیست توسط سازمان‌های مختلف» بیش از سایر نقاط استان است که در نتیجه منجر به امتیاز بالاتر سرخه در قیاس با سایر نقاط شده است. در گرمسار نیز گویه‌های مؤلفه شفافیت امتیاز کمتری نسبت به سایر نقاط استان کسب کرده است. «دادن اطلاعات مربوط به درآمدها و هزینه‌ها توسط سازمان‌ها» و «دادن اطلاعات به مردم در رابطه با حفظ محیط‌زیست» نسبت به «نظرخواهی از شهروندان در مورد طرح‌ها و برنامه‌های عمرانی» امتیاز پایین تری را کسب کرده است که حاکی از حساسیت سازمان‌ها برای نشر آمار و ارقام مربوط به اطلاعات و داده‌های مالی طرح‌ها و پروژه‌ها و اهمیت کمتر مسائل محیط‌زیستی در نظر مسئولین نسبت به سایر مسائل است. در مجموع، در استان، به ویژه گرمسار، غالباً سازمان‌ها علاقه و رغبتی برای شفافیت در زمینه مسائل مالی و اقتصادی مرتبط با پروژه‌ها ندارند و تنها در برخی موارد آمار مربوط به هزینه‌های پروژه‌ها توسط شهرداری در خیابان‌ها و برخی نقاط شهرستان بر روی بنر و... اعلام می‌گردد و شیوه‌های اطلاع‌رسانی برخط و وب‌محور کمتر مورد عنایت قرار می‌گیرد.

-از منظر کارایی و اثربخشی وضعیت بسیار نامطلوب تلقی شده و در برخی نقاط بین مطلوب و نامطلوب امتیازها متفاوت بوده و این تفاوت به صورت معنی‌دار محسوس است. سرخه نسبت به بقیه نقاط وضعیتی بهتر و آرادان وضعیت نامطلوب تری دارند. در سرخه میانگین چهار گویه از پنج گویه مورد سنجش؛ یعنی «میزان رضایت مردم از موفقیت شهرداری در ارائه خدمات شهری»، «میزان رضایت مردم از ارائه خدمات توسط سازمان‌های مختلف»، «میزان رضایت مردم از انتخاب مدیران بومی (محلی) برای شهرستان» و «میزان

رضایت مردم از توجه مدیران و مسئولین به مسئله اشتغال» بالاتر از میانگین استان بوده است که در نتیجه منجر به وضعیت بهتر سرخه در قیاس با سایر نقاط شده است. در آرادان میانگین تمامی متغیرهای مورد بررسی از سطح متوسط استان پایین تر بوده است. در این میان متغیر «میزان رضایت از موفقیت شهرداری در ارائه خدمات شهری» در جایگاه پایین تری نسبت به سایر متغیرها قرار گرفته است. «وضعیت نامناسب جمع آوری زباله در کهن آباد و کمبود فضای سبز در آرادان» در زمره برخی از دغدغه های مردم بوده است که بر تکالیف و مسئولیت شهرداری می افزاید. نتایج مطالعات و بازدیدها نشان داد که نیروهای تحصیل کرده کمتر رغبتی برای کار در واحدها و فعالیتهای صنعتی نشان می دهند که این مورد هم در سطح استان و هم در آرادان قابل پیگیری است؛ به گونه ای که در فقدان نیروی بومی و متخصص به ناچار مهاجران، به ویژه اتباع افغان جایگزین آنان شده اند که در نتیجه، تبعات و پیامدهای اجتماعی و سیاسی را به ارمغان می آورد. مواردی از این دست بر کارایی و اثربخشی فرایندها و اقدامات اثر گذاشته است. عدم استفاده از نیروهای نخبه و بیکاری از دیگر مسائلی است که می توان بدان اشاره کرد. نیروهای نخبه همچنین از حضور در فعالیت ها و مشاغل سیاسی دوری می گیرند. بنابراین لازم است زمینه های حضور نخبگان در بخش های مختلف فراهم شود. نیز، به علت بی ثباتی مدیران و به کارگماری مدیران غیر بومی که شناختی از مردم و فرهنگ مردم منطقه ندارند موجب شده است برنامه و ابتکار عملی برای اشتغال زایی وجود نداشته باشد. به عبارت دیگر مدیران وقتی ثبات نداشته باشند، نمی توانند به درستی از ظرفیتهای شهرستان و نیروی کار بهره بگیرند. مجموعه موارد مذکور منجر به امتیاز پایین مؤلفه کارایی و اثربخشی در آرادان شده است.

مؤلفه مشارکت وضعیت نامطلوبی را نشان می دهد اما در سمنان وضعیت بهتر از سایر نقاط است. در سمنان متغیر «دخالت دادن مردم در تصمیم گیری ها» پایین ترین میانگین را در میان تمامی متغیرها به خود اختصاص داده است. لیکن شهروندان سمنانی نقش مهمی را برای اصلاح و بهتر شدن امور شهرستان با مشارکت قائل هستند. زنان نیز همچون سایر آحاد جامعه یکی از عناصر نظام حکمرانی شایسته به شمار می روند. در سمنان متغیر «اعتقاد به حضور و مشارکت زنان در فعالیتهای شهری» در قیاس با سایر متغیرها جایگاه بهتری را کسب کرده و «نقش نمایندگان مجلس شورای اسلامی در افزایش مشارکت مردم در مدیریت شهری» پایین ترین جایگاه را به خود اختصاص داده است و شهروندان سمنانی نقش نمایندگان مجلس در افزایش مشارکت را نسبتاً ضعیف ارزیابی کرده اند. میانگین متغیرهای «نقش سازمان های مردم نهاد و بخش خصوصی در افزایش مشارکت» نیز پایین تر از سطح میانگین استان بوده است. بنابراین موارد پیش گفته حکایت از آن دارد که نمایندگان مجلس به عنوان یکی از ارکان حکمرانی باید به وعده هایی که هنگام انتخابات می دهند عمل نموده و در قبال اقدامات خود پاسخگو و مسئول باشند.

یافته های تحقیق حکایت از آن دارد که در برخی نقاط استان کاندیداهای نمایندگی مجلس شورای اسلامی با سوء استفاده از احساس محرومیت و تصویرسازی برای گرفتن رأی در هنگام انتخابات بر اختلافات موجود

دامن می‌زنند. همچنین با نزدیکی به انتخابات شعارها و وعده‌هایی در مورد تفکیک و جدایی شهرستان و تبدیل برخی روستاها به شهر و آوردن امکانات خاص به مردم آن ناحیه داده می‌شود. شایان ذکر است که ابزاری بودن وعده‌های مسئولان به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین موانع مشارکت از نظر شهروندان به‌ویژه شهروندان سمنانی بوده است، لیکن با تمام این تفاسیر شهروندان سمنانی به اصلاح امور شهرستان خود با مشارکت اعتقاد دارند. میانگین متغیر «تمایل به مشارکت» از سطح متوسط بالاتر بوده است. از این رو از منظر ذهنی تمایل به مشارکت در سطح نسبتاً خوبی قرار دارد، لیکن عدم دخالت دادن مردم در تصمیم‌گیری‌ها که بیشتر اشاره شد و نظرخواهی از مردم در برخی امور از جمله تغییر اسامی واحدها و سکونتگاه‌های زیستی و سایر طرح‌ها و امور عمرانی وضعیت مناسبی را نشان نمی‌دهد.

مؤلفه قانون‌مندی نیز در مجموع وضعیت نامطلوب تلقی شده اما فقط در سرخه وضعیت نسبتاً مطلوب است. شهر سرخه در متغیرهای «دسترسی مناسب به خدمات شهری (آب، برق، گاز و...)»، «اطلاع از ضوابط و مقررات طرح‌های عمرانی»، «میزان رعایت حقوق شهروندی در ادارات و سازمان‌ها» و «میزان اطلاع مردم از منشور حقوق شهروندی» بالاترین میانگین را در استان کسب کرده و در متغیر «میزان پارتی‌بازی و فامیل‌بازی در ادارات و سازمان‌ها» میانگین پایین‌تری را کسب کرده که باعث شده سرخه وضعیت بهتری را به لحاظ مؤلفه قانون‌مندی در قیاس با سایر نقاط تجربه نماید. لازم به ذکر است گرمسار، میامی و مهدیشهر نسبت به سایر نقاط وضعیت نامطلوب‌تری را به لحاظ مؤلفه قانون‌مندی نشان می‌دهند.

متغیر «پارتی‌بازی و فامیل‌بازی در ادارات و سازمان‌ها» در گرمسار از سطح متوسط استان بالاتر است. همچنین در زمینه خدمات بهداشتی-درمانی توزیع درستی صورت نگرفته است. غرب استان حجم زیادی از توسعه استان را به دوش می‌کشد که این موضوع آلودگی هوای گرمسار را در پی داشته که به‌نوبه خود حقوق شهروندی را تحت‌الشعاع خود قرار داده است. در میامی نیز شهروندان به بروکراسی اداری و عدم رعایت حقوق شهروندی در سازمان‌ها انتقاد و اعتراض داشته‌اند. در شهرستان مهدیشهر نیز می‌توان به مواردی همچون توزیع نامناسب زیرساخت‌های آموزش عالی و خدمات بهداشتی و درمانی اشاره کرد این امر منجر به افزایش رفت و آمد از مهدیشهر به مراکز مجاور و به‌ویژه مرکز استان شده است. تنش آبی نیز در اغلب شهرستان‌ها به‌ویژه مهدیشهر مشهود است که می‌تواند در صورت کم‌توجهی آثار سوء اجتماعی را در پی داشته باشد.

۴. بحث

هر یک از تحقیقات موردی (داخلی و خارجی) که در این بخش بدان‌ها اشاره شد بر جنبه یا جنبه‌هایی از حکمروایی اشاره کرده‌اند و اغلب بر مقیاس خرد متمرکز شده‌اند. بنابراین، تحقیق حاضر که به بررسی و

سنجش وضعیت مؤلفه‌های حکمروایی شایسته در استان سمنان می‌پردازد اهمیت بیشتری می‌یابد و نتایج آن می‌تواند مورد استفاده جامعه علمی و محیط‌های سیاستگذاری و تصمیم‌گیری قرار گیرد.

در این پژوهش ارتباط معنی‌دار بین مؤلفه‌های حکمروایی به اثبات رسید که با نتایج تحقیق حاجی علی زاده و همکاران (۱۳۹۵) همخوانی دارد. همچنین نصرتی و شکور (۱۴۰۱) در پژوهش خود در شیراز به توزیع ناعادلانه خدمات اشاره کرده‌اند. در این رابطه باید گفت که توزیع ناعادلانه خدمات منجر به استفاده نادرست از منابع و هدررفت آن می‌شود که به نوبه خود کارایی و اثربخشی اقدامات و طرح‌ها و فرایندها را زیر سؤال می‌برد. در پژوهش حاضر نیز کارایی و اثربخشی ارتباط قوی با سایر مؤلفه‌ها نشان داد. یکی دیگر از موانع تحقق حکمروایی شایسته عدم قانونمندی است که در تحقیق حاضر همچون سایر مؤلفه‌ها در اغلب شهرستان‌های استان وضعیت نامطلوبی را نشان داد که با نتایج تحقیق هیدن (۲۰۱۶) مطابقت دارد. در تحقیق حاضر نیز در ذیل آزمون و سنجش مؤلفه‌ها به دلایل چرایی وضعیت مطلوب یا نامطلوب بودن مؤلفه‌ها در محدوده مورد مطالعه پرداخته شد و عنوان گردید که در تمامی نقاط شهرستان به دلیل امتیاز و میانگین پایین مؤلفه‌های مشارکت، مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی، شفافیت، کارایی و اثربخشی و قانونمندی و متغیرهای آن که از سطح متوسط پایین‌تر بوده است، وضعیت حکمرانی در استان، ضعیف ارزیابی می‌گردد.

۵. نتیجه‌گیری

امروزه حکمروایی شایسته با توجه به تأکیدی که بر حضور مردم، سازمان‌های مردم‌نهاد و بخش خصوصی در تصمیم‌گیری‌ها دارد اهمیت و نقش ویژه‌ای در محافل علمی و علوم مختلف و همچنین نهادها به خود اختصاص داده است. بر این مبنا در پژوهش حاضر به سنجش وضعیت مؤلفه‌های حکمروایی شایسته در نقاط شهری اصلی و پرجمعیت بخش مرکزی هشت شهرستان استان سمنان که نقش مکان مرکزی برای محیط‌های پیرامونی خود دارند پرداخته شد. نتایج حاکی از وضعیت نامطلوب حکمروایی در محدوده مورد مطالعه است. همچنین برای تحلیل تفاوت میانگین‌های نقاط شهری از آزمون آنوا بهره گرفته شد که نتایج نشان داد اختلاف معنی‌داری بین میانگین شهرهای مورد مطالعه وجود دارد. در مجموع مؤلفه‌های مختلف حکمروایی شایسته وضعیت نامطلوبی را در استان نشان می‌دهند. در این راستا از منظر مسئولیت‌پذیری گرمسار نسبت به بقیه شهرها وضعیت بهتر و آردان وضعیت نامطلوب‌تری را تجربه می‌کنند. از منظر پاسخگویی نیز سرخه نسبت به بقیه شهرها وضعیت بهتر و گرمسار وضعیت نامطلوب‌تری دارند. از منظر شفافیت نیز سرخه نسبت به بقیه شهرها وضعیت مطلوب‌تر و گرمسار وضعیت نامطلوب‌تری دارند. از منظر اثربخشی و کارایی سرخه نسبت به بقیه نقاط وضعیت بهتر و آردان وضعیت نامطلوب‌تری دارند. مؤلفه مشارکت نیز در مجموع وضعیت نامطلوب تلقی شده اما در سمنان و سرخه وضعیت بهتر از سایر نقاط است. مؤلفه قانونمندی نیز نامطلوب تلقی شده اما فقط در سرخه

وضعیت مطلوبی را نشان داد. بنابراین شهرستان سرخه در اغلب مؤلفه‌ها وضعیت بهتری را نسبت به سایر نقاط و شهرستان گرمسار نیز در اغلب مؤلفه‌ها وضعیت نامطلوبی را نسبت به سایر نقاط استان نشان داد.

در مجموع برای بهبود وضعیت حکمروایی در استان سمنان راهکارهایی همچون تمرکززدایی از وظایف و اختیارات به سطوح محلی؛ گسترش خدمات دولت الکترونیک؛ تغییر در رویه شبکه استانی و دعوت از شهروندان موفق شهرستان‌های مختلف در شبکه استانی و نشان دادن آیین‌ها و مراسم مختص هر شهرستان در شبکه استانی و دعوت از نخبگان محلی و بهره‌گیری از آنان در شبکه استانی؛ رشد و توسعه نهادهای اجتماعی مثل خانه تسنیم در دامغان؛ طراحی فضاهای مکث و انعطاف‌پذیر و ایجاد خرده‌فروشی به منظور افزایش میزان حضورپذیری در محلات؛ تعیین عملکرد برای هر ناحیه با توجه به قابلیت‌ها؛ سکونت مسئولین و مدیران محلی در ناحیه تحت مدیریت خود برای درک بهتر و عمیق‌تر مشکلات؛ تقویت جامعه‌پذیری و مهارت‌های شهروندی دانش‌آموزان به منظور تربیت مدیران کارآمد و شایسته در آینده با برگزاری کلاس‌های توانمندسازی و کارگاه‌های علمی و عملی؛ تأمین سرانه‌های بهداشتی - درمانی، فضای سبز (پارک‌های محلی و ناحیه‌ای) و آموزشی با هدف افزایش رضایتمندی شهروندان؛ نظارت بر طرح طبقه‌بندی مشاغل در کارخانجات و معادن؛ برگزاری جشنواره‌های محلی در رابطه با صنایع دستی و محصولات کشاورزی به منظور برندینگ (برندسازی) و ساماندهی و تقویت کارگاه‌های بلوک‌زنی؛ تدوین و اجرای طرح‌های توسعه کوچک مقیاس با اعتبارات کم برای نیل به توسعه در بلندمدت؛ شناسایی پروژه‌های نیمه تمام شهرستان و ایجاد مشوق‌های مالی و معافیت‌های لازم با هدف جذب سرمایه‌گذاران بخش خصوصی؛ تأمین نیروی انسانی متخصص و معلمان و دبیران کارآمد آموزش و پرورش از میان دانش‌آموزان و دانشجویان مستعد و نخبه؛ اجرای طرح‌های تثبیت تپه‌های ماسه‌ای با احداث بادشکن، پروژه‌های نهال‌کاری و بذرکاری با استفاده از گونه‌های گیاهی مقاوم با هدف جلوگیری از بیابان‌زایی و کنترل فرسایش بادی؛ استفاده از ظرفیت‌های گردشگری همچون جنگل ابر و خارتوران به عنوان وسیع‌ترین منطقه حفاظت‌شده خاورمیانه، تپه تاریخی بسطام و شاهوار به‌منزله رفیع‌ترین قله البرز شرقی و مچن به‌مثابه طولانی‌ترین شهر پلکانی و فرش طرود در جهت اشتغال‌زایی و افزایش درآمد ساکنین و رونق اقتصاد محلی و تقویت برندینگ؛ اطلاع‌دادن به مردم در مورد درآمدها و نحوه هزینه‌کردها به تفکیک هر بخش و مقوله با شیوه‌های جدید اطلاع‌رسانی همچون سایت‌ها و سامانه‌های مردمی؛ نظارت بر مناطق ممنوعه به منظور جلوگیری از برداشت‌های بی‌رویه و مقابله با حفر غیرمجاز چاه‌های آب؛ برخورد با تخلفات مدیران و بازدیدهای سرزده مسئولان عالی رتبه استانی به ادارات در جهت آشنایی با نحوه برخورد مدیران و کارمندان با ارباب رجوع و طراحی سامانه و برنامه کاربردی جهت اعلام شکایات و پیگیری برخط وضعیت شکایات مردمی؛ تقویت شفافیت و اطلاع‌رسانی پروژه‌ها و درج اطلاعات مربوط به آن در وبگاه سازمان‌ها و به روز رسانی

وبگاه‌های ادارات و سازمان‌ها و درج اقدامات انجام شده در وبگاه‌ها؛ تخصیص حقایق حبله‌رود و تأمین نیاز کشاورزان و تبیین مسئله کم‌آبی و نحوه مصرف بهینه آب برای کشاورزان توسط نیروهای داوطلب، سازمان‌های مردمی و مدیران شهرستان؛ استفاده از نیروهای جهادی و داوطلب برای ساخت مسکن با دوام در مناطق روستایی و کم‌برخوردار؛ رفع منازعات نهادی و مشکلات مالکیتی و زیرساختی آبگرم؛ توسعه عملیات آبخیزداری با هدف حفظ کیفیت آب، تنظیم جریان منابع آبی و حفاظت از منابع طبیعی؛ رفع مشکلات مربوط به بدهی بانکی، کمبود سرمایه در گردش، امور مالیاتی، مسائل ارزی و گمرکی واحدهای صنعتی؛ رفع مشکلات زیرساختی شهرک‌های صنعتی؛ افزایش معافیت‌های مالیاتی اصناف؛ تکمیل پروژه‌های ناتمام با هدف اشتغال‌زایی؛ تسریع در صدور مجوزهای کسب و کار؛ تغییر الگوی کشت و فرهنگ‌سازی اداره کشاورزی، دهیاران و سازمان‌های مردم‌نهاد، نخبگان و معتمدین محلی در این زمینه پیشنهاد می‌شود.

۶. تقدیر و تشکر

از مسئولان و مدیران اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان سمنان و شهروندان و عزیزانی که هر یک به نوعی به ما مشاوره داده و در پر کردن پرسشنامه‌ها یاری رساندند سپاسگزاریم.

۷. تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافی را اعلام نکرده‌اند.

کتاب‌نامه

۱. آرابی، و.، قاسمی، ا.، و معینی‌فر، ی. (۱۳۹۶). توصیه‌ای سیاستی موانع تحقق‌پذیری حکمرانی خوب در اداره امور عمومی (مطالعه موردی: فرمانداری و شهرداری شهرستان مینودشت). فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۷ (۲۵)، ۱۱۳-۱۳۳.
۲. برک‌پور، ن. (۱۳۸۱). گزار از حکومت شهری به حاکمیت شهری، پایان‌نامه دکتری شهرسازی دانشکده هنرهای زیبا، تهران: دانشگاه تهران.
۳. برک‌پور، ن.، و اسدی، ا. (۱۳۸۸). گزار از مدیریت شهری به حکمروایی شهری، تهران: انتشارات دانشگاه هنر.
۴. تقی‌پور، ع.ا.، مشایخی، ا. و جعفری، ق. (۱۳۹۷). تحلیل سرمایه‌های اجتماعی در بهبود شاخص‌های حکمروایی خوب شهری (نمونه مطالعاتی: شهر سمنان). فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، ۳ (۶)، ۱۶۸-۱۴۵.
۵. حاجی علی زاده، ج.، موسوی، چ.، و زرافشان، ع. (۱۳۹۵). تحلیلی بر همبستگی بین الگوی حکمروایی شایسته شهری و میزان مشارکت شهروندی (مطالعه موردی شهر شیراز). مجله فضای جغرافیایی، ۱۶ (۵۴)، ۲۶۰-۲۳۷.

۶. حافظ نیا، م. ر. (۱۳۸۸). *مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی*، تهران: انتشارات سمت.
۷. حبیبی، د. و محبوی، س. (۱۳۹۸). تبیین رابطه حکمروایی خوب شهری و رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری (مطالعه موردی: شهر دوگنبدان). *فصلنامه مطالعات محیطی هفت حصار*، ۱ (۳۰)، ۵۸-۴۷.
۸. حکمت‌نیا، ح.، موسوی، م.، افشانی، ع.، و ملکی، م. (۱۳۹۶). بررسی و تحلیل حکمروایی خوب شهری در ایران، مورد مطالعه: شهر ایلام. *فصلنامه آمایش جغرافیایی فضا*، ۷ (۲۴)، ۱۵۲-۱۴۳.
۹. خداپناه، ک. (۱۴۰۰). ارزیابی اثرات حکمروایی شایسته بر زیست‌پذیری روستاها، مورد مطالعه: بخش مرکزی شهرستان اردبیل. *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۱۱ (۴۱)، ۱۰۰-۸۷.
۱۰. روستایی، ش.، نعیمی مطلق، ش.، و درویشی، ف. (۱۳۹۷). ارزیابی رابطه رضایت شهروندی و الگوی عملکرد مدیریت محلی مبتنی بر شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری؛ مطالعه موردی مناطق ۲، ۵ و ۶ شهر تبریز. *فصلنامه جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۵ (۲)، ۱۲۷-۱۴۴.
۱۱. سروشان، غ.، زیویار، پ.، هندیانی، ع.، و توکلان، ع. (۱۴۰۰). تبیین وضعیت شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری در شهر تهران. *فصلنامه جغرافیا*، ۱۹ (۷۰)، ۱۵۱-۱۳۵.
۱۲. روشان، غ.، زیویار پرده‌ای، پ.، و توکلان، ع. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر حکمروایی شهری بر تاب‌آوری شهرها (مورد مطالعه: شهر تهران). *نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۲۲ (۶۷)، ۴۳۷-۴۱۳.
۱۳. صفایی‌پور، م.، امانپور، س.، و نادری چگنی، ز. (۱۳۹۲). ارزیابی و تحلیل میزان تحقق‌پذیری حکمرانی خوب شهری در شهر خرم‌آباد. *فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری چشم‌انداز زاگرس*، ۵ (۱۷)، ۱۳۰-۱۱۵.
۱۴. گنجی، م.، نیازی، م.، و عسکری کویری، ا. (۱۳۹۳). تحلیلی بر فرهنگ شهروندی با تأکید بر آموزش‌های شهروندی. *فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی شهری*، ۴ (۱۲)، ۱۰۰-۷۵.
۱۵. فرجی‌راد، خ. و کاظمیان، غ. (۱۳۹۱). توسعه محلی و منطقه‌ای از منظر رویکرد نهادی. تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
۱۶. فیروزی، م. ع. و علیزاده، ه. (۱۳۹۶). تحلیل و پیش‌بینی تحقق رویکرد حکمروایی شهری در مدیریت شهری اهواز. *مجله فضای جغرافیایی*، ۱۷ (۵۸)، ۲۸۴-۲۶۵.
۱۷. قره‌داغی، ر. و محمدی، آ. (۱۴۰۰). موانع اجرایی خط‌مشی‌های عمومی با رویکرد حکمرانی شهری (مورد مطالعه شهرداری‌های استان آذربایجان شرقی). *فصلنامه خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت*، ۱۲ (۴۳)، ۱۱۱-۹۳.
۱۸. محمدی ده چشمه، م.، و علیزاده، ه. (۱۳۹۳). سنجش شاخص‌های توسعه پایدار منطقه‌ای در استان آذربایجان غربی با بهره‌گیری از مدل تحلیل تشخیص و نشانگرهای فازی. *دو فصلنامه اقتصاد و توسعه منطقه‌ای*، ۴ (۷)، ۷۹-۵۱.
۱۹. مرادی‌نیا، س. (۱۳۸۹). *آسیب‌شناسی توزیع فضایی قدرت سیاسی در کلانشهر تهران با تأکید بر حکمروایی شهری*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا.
۲۰. مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). *گزیده نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن، استان سمنان*.

۲۱. ملک حسینی، ع. (۱۳۹۶). بررسی نقش حکمروایی خوب شهری در مدیریت و برنامه‌ریزی گردشگری شهر سمنان. فصلنامه نگارش های نو در جغرافیای انسانی (جغرافیای انسانی)، ۹ (۳)، ۱-۲۳.
۲۲. مهدیزاده، ج. (۱۳۸۰). بسوی شهرسازی دموکراتیک. فصلنامه مدیریت شهری، ۵، ۴۴-۵۷.

23. Evans, B., Robert Evans, R., and McLaren, D. (2005). *Governing Sustainable Cities*. UK and USA: Earthscan.
24. Fagotto, E., Fung, A. (2006). Empowered Participation in Urban Governance: The Minneapolis Neighborhood Revitalization Program. *International Journal of Urban and Regional Research*, 30 (3), 638-55.
25. Heijden, J. (2016). Opportunities and risks of the 'new urban governance' in India: To what extent can it help addressing pressing environmental problems?. *RegNet Research Paper*, 107, School of Regulation and Global Governance.
26. Mattijssen, T. J.M., Buijs, A. A.E. ; Elands, B. H.M., Arts , B. J.M., van Dam, R. I. and Donders, J. L.M (2019). The Transformative Potential of Active Citizenship: Understanding Changes in Local Governance Practices. *Sustainability*, 11, 1-16.
27. Mossberger, K. (2007). The many meaning of how should we develop research and theory?. A Global Look at Urban and Regional Governance The State-Market-Civic Nexus, Georgia: Halle Program on Governance Emory University Atlanta.
28. UN.ESCAP. (2009), "What is Good Governance?", United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, pp: 1-3
29. UNESCAP & UNDP. (2006), "Good governance is perhaps the single most important factor in eradicating poverty and promoting development." Supporting The Achievement of Millinnium Development Goals in Asia and the Pacific (Phase II), RAS/04/061, March 2004-December 2006, pp: 1-6
30. UN-HABITAT. (2009). "Urban governance index" (UGI) a tool to measure progress in achieving good urban governance, pp:8-126.
31. USAID. (2015), "Guide to the Good Governance Barometer", APRIL 2015, pp: 1-20
32. UNDP. (2011), "Towards Human Resilience: Sustaining MDG Progress in an Age of Economic Uncertainty", pp: 270-292.
33. World Bank. (2011), "World Bank Social Development Strategy: Mid-Cycle Implementation Progress Report (MCIPR)". Washington, DC: World Bank.

پی‌نوشت

این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی تحت عنوان «بررسی جایگاه حکمرانی در احقاق حقوق شهروندی، وفاق و وحدت ملی (نمونه موردی: استان سمنان)» می‌باشد که به کارفرمایی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان سمنان در حال انجام است.